

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

#EY
3A TEBE

Vodič za primenu Opcionog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

Republika Srbija
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
I ODRŽIVI DIALOG

REPUBLIKANSKI
SEKRETARIJAT
ZA LJUDSKA PRAVA

UNIVERZITET U
BEOGRADU

OLOF PALME
INTERNATIONAL
CENTER

Uvod

Narodna skupština je 6. septembra usvojila Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (Opcioni protokol), čime se građanima i građankama Republike Srbije omogućava podnošenje individualnih predstavki Komitetu UN za ekonomska, socijalna i kulturna prava, onda kada su im ekonomska, socijalna i kulturna prava povređena, a iscrpli su sve nacionalne pravne lekove.

Ratifikacija ovog međunarodnog ugovora značajan je korak ka zaokruživanju sistema zaštite ljudskih prava pred mehanizmima koji postoje pod okriljem Ujedinjenih nacija, a namera iza objavljivanja ovog vodiča jeste da na jednom pruži osnovne informacije o postupku za podnošenje individualnih predstavki i koracima koje je potrebno preduzeti kako bi se povrede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava uspešno komunicirale Komitetu koji je zadužen za nadzor nad sprovođenjem Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Kako Komitet ne može da razmatra sve vrste pritužbi, nadamo se da će ovaj vodič pomoći u proverama da li su predstavke pripremljene u skladu sa uslovima prihvatljivosti.

KO SE MOŽE OBRATITI KOMITETU UJEDINJENIH NACIJA ZA EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

Inicijalni akt za pokretanje postupka pred Komitetom je predstavka.

Predstavku može podneti osoba koja je **žrtva povrede prava** ili u ime žrtve povrede **lice koja ona ovlasti**.

Bez pravnog obrazovanja, predstavku mogu podneti, primera radi, roditelj koji zastupa dete, staratelj, član porodice ili partner koji zastupa nekoga čije opšte ili zdravstveno stanje otežavaju njegovo učestvovanje u postupku (kao, na primer, kada je podnosilac predstavke u bolnici ili u zatvoru).

Zastupnik mora da navede u kom svojstvu zastupa podnosioca ili da naznači svoj odnos sa njim, te da dostavi svoje lične podatke i kontakt adresu. Kao zastupnici u postupku mogu se pojaviti kako advokati tako i organizacije za zaštitu ljudskih prava.

Saglasnost (ovlašćenje za podnošenje predstavke) nema unapred propisan obrazac, ali je bitno da se vidi ko daje saglasnost i u koju svrhu. **Nije neophodno da imate advokata da vas zastupa iako pravni savet može poboljšati kvalitet podneska.** Međutim, važno je znati da se od UN ne može dobiti pravna pomoć u toku ove procedure.

Izuzetno, predstavka se može podneti i bez saglasnosti ako za to postoji opravdani interes. To su situacije kada je žrtva povrede prava preminula, kada je nestala, ili je u pritvoru bez komunikacije. To može biti situaciji i kada je podnosilac dete ili osoba koja nema poslovnu sposobnost i nije u stanju da potpiše saglasnost. Podnosilac predstavke u ovim slučajevima može biti član porodice žrtve ili treća strana koja mora da opravda svoj interes.

Predstavka mora biti u pisanoj formi.

Kontakt podaci podnosioca predstavke moraju biti dostavljeni Komitetu. Oni su neophodni kako bi država članica mogla da odgovori na navode iz predstavke.

Ne mogu se podnositi anonimne predstavke.

Međutim, žrtva(e) i/ili autor mogu zahtevati da se njihov identitet ne otkrije u konačnoj odluci koju objavljuje Komitet. Ako ne želite da se vaš identitet otkrije u konačnim odlukama, trebalo bi da to navedete što je pre moguće.

Usvojenu odluku Komitet šalje i podnosiocu predstavke i državi. Sve odluke Komiteta su javne i može im se pristupiti preko baze koju vodi Kancelarija Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava (videti na linku <https://juris.ohchr.org/>).

Svaka država potpisnica se obavezuje da učini da Pakt i Protokol budu široko poznati i širi informacije o njima i da olakša pristup informacijama o mišljenjima i preporukama Komiteta, a posebno o pitanjima koja se tiču te države ugovornice, kao i da to uradi u pristupačnim formatima za osobe sa invaliditetom.

Kada se može podneti predstavka?

Pravo na podnošenje predstavke Komitetu se stiče **u roku od jedne godine od iscrpljivanja svih domaćih pravnih lekova.** Pre toga Komitet neće razmatrati predstavku.

Iscrpljivanjem domaćih pravnih lekova se državnim organima pruža prilika da isprave povrede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Ovo pravilo podrazumeva i poštovanje pravila domaćih postupaka, kao i odgovarajućih rokova.

Ustav Republike Srbije propisuje da se jemče, i kao takva, neposredno primenjuju ljudska i manjinska prava zajemčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima i zakonima.

Odredbe o ljudskim i manjinskim pravima tumače se u korist unapređenja vrednosti demokratskog društva, saglasno važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksi međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje.

Imajući u vidu odredbe Ustava, u našem pravnom poretku se prava iz Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima mogu ostvariti:

- kroz sudski postupak;
- kroz upravni postupak i upravni spor.

Ako niste uspeli da ostvarite zaštitu svojih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u domaćem zakonodavstvu, imate rok od godinu dana za podnošenje predstavke.

Ovaj rok teče od dana kada je doneta odluka najvišeg nadležnog domaćeg suda dostavljena vama ili vašem advokatu. Tamo gde nema raspoloživog efikasnog pravnog leka, rok od godinu dana teče od datuma radnje, događaja ili odluke povodom koje se podnosi predstavka.

Rok od godinu dana se prekida tek kada Komitetu pošaljete kompletnu predstavku.

Rok za podnošenje predstavke ističe poslednjeg dana perioda od godinu dana, čak i ako on pada u nedelju ili na dan državnog praznika. Dakle, uredno popunjen obrazac predstavke zajedno sa svim traženim informacijama i dokumentima mora biti poslat Komitetu na dan ili pre poslednjeg dana isteka roka od godinu dana.

Važno je podneti predstavku što je pre moguće nakon što su domaći pravni lekovi iscrpljeni. Kašnjenja mogu otežati državi članici da pravilno odgovori, a Komitetu da temeljno proceni činjenice.

Izuzetno, postoje slučajevi u kojima možete dokazivati da niste bili u mogućnosti da dostavite predstavku u skladu sa navedenim rokom. Primera radi, sprečenost zbog bolesti može biti jedna od takvih situacija.

Pravilo o iscrpljenosti domaćih pravnih lekova ne primenjuje se onda kada je primena tih lekova nerazumno duga ili kada su ovi lekovi na neki drugi način nedostupni. Međutim, u ovim situacijama obavezno se moraju navesti detaljni razlozi zašto određeni pravni lekovi nisu delotvorni. Sumnje u delotvornost pravnog leka ne oslobađaju od obaveze da se on iscrpi.

Osim roka od godinu dana, treba voditi računa i o tome da su se činjenice povodom kojih se podnosi predstavka dogodile pre stupanja na snagu Opcionog protokola.

U našem konkretnom slučaju, to znači da se predstavke mogu podnositi povrede prava koje su se dogodile nakon 22. decembra 2023. godine.

Radnje ili događaji koji su nastupili pre isteka tri meseca od trenutka ratifikacije, a koji ugrožavaju prava garantovana Paktom mogu biti utuživi samo ukoliko su se nastavili i nakon ratifikacije Opcionog protokola.

Kojim povodom se može podneti predstavka?

Od podnosioca predstavke se očekuje da Komitetu navedete povredu jednog ili više prava iz Pakta koja su prekršena i kako ih je država prekršila, odnosno da obrazloži da predmet pritužbe predstavlja neopravdano ugrožavanje prava koja su garantovana Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Nije dovoljno da se samo načelno iznese pritužba da je odluka domaćeg suda nepravilna ili pogrešna, već se ti navodi moraju potkrepiti dokumentima, odlukama, lekarskim izveštajima, izjavama svedoka i drugim odgovarajućim dokazima.

Odluke Komiteta su konačne, a to znači da na njih ni država ni podnosilac predstavke nemaju pravo žalbe.

Komitet nije apelacioni sud u odnosu na domaće sudove i ne može da ukine ili preinači njihove odluke. Njegov zadatak nije utvrđivanje činjenica ili izvođenje dokaza u konkretnom slučaju, niti utvrđivanje krivične ili građanske odgovornosti onih koji su povredili neko pravo podnosioca predstavke.

Ono što Komitet može jeste da donese odluku da li je država prekršila Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i, ukoliko utvrdi da jeste, da da preporuke za korake koje država treba da preduzme kako bi se otklonile povrede prava.

Kada su u pitanju preporuke koje se upućuju državi, one se mogu odnositi na konkretan slučaj, odnosno žrtvu, s ciljem da obezbede obeštećenje i reparaciju (Komitet može preporučiti naknadu štete, naknadu troškova koji su povezani s povredom prava, sprovođenje delotvorne istrage, ubrzanje sudskog postupka i tako dalje).

Odlučujući u konkretnom slučaju, Komitet može pak utvrditi da postoje sistemski problemi zbog kojih i ubuduće može dolaziti do povrede prava iz Pakta. Tada Komitet može uputiti preporuke koje se odnose na izmenu pravnog okvira, preduzimanje neophodnih koraka ili usvajanje određenih mera koje imaju za cilj da omoguće uživanje prava garantovanih Paktom.

- preporučljivo je da navedete konkretne pravne lekove koje ste podnosili u svom slučaju, kako bi Komitet, ukoliko zaključi da je vaše pravo povređeno, znao na koji način da predloži otklanjanje povreda;
- poželjno je da citirate članove Pakta na kojima zasnivate svoju predstavku jer nedovoljno potkrepljene činjenice i navodi mogu dovesti do odbijanja registracije predstavke.

Predstavka mora da se odnosi na predmet koji se tiče odgovornosti nekog državnog organa (kao što je npr. zakonodavno telo, organ uprave, sud itd.). Komitet se ne može baviti pritužbama koje su usmerene protiv fizičkih ili pravnih lica.

Forma i jezik predstavke

Predstavka treba da bude u pisanoj formi, čitljiva, otkucana i potpisana. Predstavke se Komitetu, po pravilu podnose elektronskom poštom, dok se putem redovne pošte šalju samo onda kada nije moguće poslati predstavku elektronskom poštom.

Kada nisu na nekom od zvaničnih jezika koji se koriste u Ujedinjenim nacijama, potrebno da je uz svaki dodatni dokument priložite i sažet prevod, koji ne mora da bude zvaničan prevod.

Ukoliko je šaljete elektronskim putem, predstavka treba da ima elektronski potpis ili da bude ručno potpisana, skenirana i priložena u e-poruci. Na skeniranoj verziji predstavke potrebno je da se vidi potpis, a uz nju je potrebno dostaviti i otkucanu, nepotpisanu verziju u Word ili sličnom programu.

Ako je opis činjenica ili tvrdnji nejasan ili mu nedostaju bitne informacije koje treba obraditi, Komitet vas može kontaktirati sa zahtevom da dostavite dodatne podatke.

U takvim situacijama, budite pažljivi u komunikaciji i tražene informacije pošaljite što je pre moguće.

Posebno obratite pažnju i na sledeće:

Komitet će odbaciti vašu predstavku ako je:

- isti slučaj Komitet već ispitao ili je on razmatran ili se razmatra u drugom postupku međunarodne istrage ili rešavanja;
- predstavka nespojiva sa odredbama Pakta;
- predstavka očigledno neosnovana, nedovoljno potkrepljena ili isključivo zasnovana na izveštajima iz medija;
- zloupotrebjeno pravo na podnošenje predstavke;

Komitet takođe može odbaciti predstavku ako smatra da podnosilac predstavke nije značajnije oštećen i ako on ne otvara nova pitanja o ljudskim pravima koja bi trebalo da se ispituju na međunarodnom nivou.

Privremene mere

U bilo kom trenutku nakon prijema predstavke i pre njenog rešavanja u meritumu, Komitet može dostaviti državi ugovornici na hitno razmatranje zahtev za preduzimanje privremenih mera koje su neophodne u izuzetnim okolnostima radi izbegavanja nepopravljive štete za žrtvu ili žrtve navodnih kršenja prava.

Privremene mere se mogu doneti u hitnim slučajevima kako bi se zahtevalo da država usvoji mere za sprečavanje nepopravljive štete navodnoj žrtvi dok slučaj još čeka na razmatranje u Komitetu.

„Nepopravljiva šteta” se odnosi na štetu koja zbog svoje prirode ne može biti podložna reparaciji.

Podnosilac predstavke koji traži izricanje privremene mere mora da dokaže da je rizik stvaran i da bi šteta bila nepopravljiva ukoliko se materijalizuje i mora pokazati da postoji subjektivni rizik od nastanka štete, koji nije zasnovan samo na opštem kontekstu. Tipične privremene mere uključuju, na primer, suspenziju deportacije u zemlju u kojoj se podnosilac predstavke suočava sa rizikom od nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili zabranu sprovođenja prinudnog iseljenja koje bi rezultiralo rušenjem jedinog doma u kom podnosilac predstavke živi, što bi ga suočilo sa beskućništvom.

Podnosilac žalbe može zatražiti od Komiteta da izrekne privremene mere u bilo kom trenutku pre donošenja konačne odluke. Svaki zahtev za podnošenje privremenih mera treba da stigne u Sekretarijat pre nego što se materijalizuje radnja koju podnosilac žalbe želi da spreči.

Zaštitne mere

Podnosilac predstavke takođe može, u bilo kojoj fazi procesa, da zahteva usvajanje mera za zaštitu od odmazde pojedinaca uključenih u komunikaciju, uključujući advokate, svedoke i članove porodice. Ovaj zahtev se može podneti čak i tokom postupka praćenja sprovođenja stavova Komiteta, koja dolazi nakon donošenja odluke o utvrđivanju povrede prava.

Prijateljsko poravnanje

Komitet podnosiocu predstavke i državi protiv koje je predstavka usmerena može predložiti prijateljsko poravnanje.

Prijateljsko poravnanje predstavlja dogovor podnosioca predstavke i države ugovornice da obustave postupak pokrenut po predstavi. Ukoliko dođe do ove situacije, u većini slučajeva država ugovornica će isplatiti određeni iznos podnosiocu predstavke.

Kako komitet donosi odluke?

Predstavke se razmatraju na sednicama koje nisu javne, uzimajući u obzir svu dostavljenu dokumentaciju, pod uslovom da je ta dokumentacija proleđena zainteresovanim stranama.

Onda kada je neophodno, Komitet može da konsultuje relevantnu dokumentaciju koja potiče od drugih organa Ujedinjenih nacija, specijalizovanih agencija, fondova, programa i mehanizama, i drugih međunarodnih organizacija, uključujući i one iz regionalnih sistema za ljudska prava, kao i sve primedbe ili komentare koje je dobio od države ugovornice.

Ukoliko su ispunjeni svi formalni kriterijumi, Komitet će proglasiti predstavku prihvatljivom i preći će na odlučivanje o povredi samog prava – meritorno odlučivanje.

Komitet će razmatrati sve činjenice i argumente koje ste izneli u predstavi, ali i one koje je u odgovoru dostavila država. Prilikom ispitivanja predstavi podnetih prema ovom Protokolu, Komitet razmatra opravdanost mera koje je preduzela država ugovornica.

Ukoliko utvrdi povredu prava, Komitet će to jasno naznačiti i uputiće preporuke državi šta treba da uradi kako bi otklonila povredu prava.

U svojoj predstavi možete sugerisati Komitetu šta da preporuči državi. Primera radi, podnosilac predstavke može predložiti Komitetu da država nadoknadi materijalnu i nematerijalnu štetu, da ne ponavlja povredu prava,

da sprovede delotvornu istragu i kazni odgovorne za povredu prava. Ovaj segment nije obavezan u predstavi, ali je poželjno da bude naveden.

Postupak nakon usvajanja odluke komiteta

Nakon razmatranja predstavke, Komitet će svoje mišljenje o predstavi, uključujući i preporuke, ukoliko ih ima, proslediti zainteresovanim stranim – podnosiocu predstavke i državi ugovornici.

Komitet prati primenu preporuka koje su upućene državi. U određenom vremenskom periodu, Komitet traži od države da ga obavesti šta je sve preduzela kako bi primenila dobijene preporuke. U roku od šest meseci država ugovornica će dostaviti Komitetu pisani odgovor, uključujući i informacije o svakoj radnji koju je preduzela kao odgovor na njegovo mišljenje ili preporuke.

Kada Komitet primi odgovor od države, on će ga poslati i podnosiocu predstavke – radi izjašnjenja o sprovođenju mera koje je država navela da je preduzela.

Ukoliko Komitet zaključi da država nije učinila ništa ili nije učinila dovoljno da primeni preporuke, izraziće zabrinutost ne samo zbog kršenja prava na koje se žalio podnosilac predstavke, već i zbog toga što država ima posebnu obavezu da sprovodi preporuke Komiteta.

Postupak istrage

Ukoliko Komitet dobije pouzdane informacije koje ukazuju na gruba ili sistematska kršenja države ugovornice bilo kog ekonomskog, socijalnog i kulturnog prava ustanovljenog Paktom, Komitet će pozvati tu državu ugovornicu da saraduje u ispitivanju informacija i da u tom cilju podnese primedbe u vezi sa informacijom.

Uzimajući u obzir sve primedbe koje je podnela država ugovornica, kao i bilo koju drugu pouzdanu informaciju koja mu je dostupna, Komitet može odrediti jednog ili više svojih članova da sprovedu istragu i da nakon toga podnesu izveštaj Komitetu.

Kada je to opravdano i uz saglasnost države ugovornice, istraga može uključiti i posetu njenoj teritoriji. Takva istraga mora se obavljati poverljivo, a saradnja države ugovornice će se tražiti u svim fazama postupka. Nakon razmatranja nalaza takve istrage, Komitet će proslediti te nalaze zainteresovanoj državi ugovornici, zajedno sa komentarima i preporukama.

Komitet će proslediti, ukoliko to smatra potrebnim, i uz saglasnost države ugovornice u pitanju, specijalizovanim agencijama, fondovima i programima Ujedinjenih nacija i drugim nadležnim organima svoje mišljenje ili preporuke koje se tiču predstavki i istraga koje ukazuju na potrebu za stručnim savetima ili pomoći, zajedno sa zapažanjima i sugestijama države ugovornice na ta mišljenja i preporuke, ukoliko ih ima.

Komitet, takođe, uz saglasnost države ugovornice u pitanju, može skrenuti pažnju takvim telima na svako pitanje proizašlo iz predstavki razmatranih u okviru ovog protokola. Ona svakom od njih u okviru svoje nadležnosti može pomoći u odlučivanju o celishodnosti međunarodnih mera koje državama mogu biti od koristi u postizanju napretka u primeni prava koja su garantovana Paktom.

Obrazac za podnošenje individualnih predstavki ugovornim telima

Potrebno je popuniti **sva polja u obrascu**. Ukoliko nije podneta na **engleskom, francuskom, ruskom ili španskom jeziku**, predstavka neće biti obrađena. Popunjen obrazac treba da omogući ugovornim telima da utvrde prirodu i opseg žalbe kako bi je registrovali. Ukoliko je potrebno, dostavite u prilogu dodatne hronološki organizovane činjenične informacije (prilog ne sme da sadrži više od 10.000 reči). Za više informacija o tome kako popuniti obrazac, konsultujte **Smernice za podnošenje individualnih predstavki ugovornim telima**.

1. Komiteta kome se podnesak podnosi

2. Država ugovornica ili Države ugovornice na koje se podnesak odnosi

3. Podnosilac predstavke

Ime
Prezime
Datum rođenja
Nacionalnost

4. Kontakt podaci o podnosiocu predstavke

E-mail adresa
Broj telefona
Adresa

5. Žrtva (ukoliko žrtva i podnosilac nisu ista osoba)

Ime
Prezime
Datum rođenja
Nacionalnost

6. Advokat ili drugi zastupnik (ukoliko podnosilac predstavke ima zastupnika)

Ime
Prezime
E-mail adresa
Broj telefona
Adresa

7. Da li želite da ime i prezime podnosioca predstavke /žrtve budu anonimizirani u potencijalnoj odluci Komiteta?

Da Ne

8. Da li je isti predmet u proceduri u okviru drugih regionalnih/međunarodnih istraga/postupaka namirenja?

Da Ne

Ukoliko je odgovor potvrđan, navedite proceduru ili telo, datum podnošenja, autore, navedene tvrdnje i donetu odluku.

9. Da li tražite privremene mere (kako bi se izbegla nepopravljiva šteta po podnosioca predstavke/žrtvu) ili mere zaštite (kako bi se izbegla šteta i osveta po podnosioca predstavke/žrtvu i/ili članove porodice ili zastupnike)?

Da Ne

Ukoliko je odgovor potvrđan, navedite koju vrstu konkretnih mera tražite i obrazložite zahtev (maksimalno 400 reči).

10. Činjenice

Dostavite hronološki rezime glavnih činjenica koje se odnose na predmet, uključujući datume i informacije o administrativnim/pravnim lekovima. Usredsredite se na činjenice slučaja. Informacije koje se odnose na opšti kontekst treba uneti samo ako su relevantne i što je kraće moguće. **Ne navodite navodno kršenje prava (to ćete učiniti u tački 11 u daljem tekstu). Unesite informacije o domaćim pravnim lekovima:** hronološki

navedite svaki korak koji je žrtva/žrtve preduzela kako bi predstavila žalbu pred sudom i/ili administrativnim organima. Navedite datume i sadržaj svake pojedinačne predstavke, organ kome je predstavka podneta, datum donete odluke i obrazloženje odluke. Ukoliko domaći pravni lekovi nisu iscrpljeni, navedite razlog (max. 2.500 reči).

11. **Žalba**

Objasnite kako i zašto smatrate da opisane činjenice i okolnosti krše vaša prava /prava žrtve/žrtava. Navedite za koja prava smatrate da su prekršena (ako je moguće, navedite članove relevantnog pakta) (max. 600 reči).

12. **Datum, mesto i potpis**

Datum
Mesto

Potpis podnosioca/podnosilaca predstavke i žrtve/žrtava (ukoliko podnosilac i žrtva nisu ista osoba i ako mogu da potpišu)

Potpis pravnog zastupnika (ako podnosilac predstavke ima zastupnika)

Napomena: potrebno je dostaviti dva dokumenta - Word dokument (potpis nije potreban) i skeniran ili fotokopiran potpisan dokument.

13. **Spisak dokumenata**

Molimo vas da proverite da li su sva dokumenta organizovana hronološki po datumima i na isti način numerisana i jasno obeležena (primer: prilog 1 (žalba okružnom sudu, 4. jun 2020. godine); prilog 2 – (odluka okružnog suda – 8. jul 2020. godine)).

Odluke domaćih sudova (i administrativnih organa) po vašoj žalbi kao i izvršni rezime svih odluka, ukoliko nisu na jednom od gore navedenih jezika.

Žalbe i odluke u bilo kojim drugim postupcima međunarodne istrage ili namirenja.

Sva dokumentacija i prateći dokazi koje posedujete koji potkrepljuju predstavku, uključujući i medicinske ili psihološke izveštaje, ukoliko je relevantno.

Relevantni domaći propisi, ukoliko je primenjivo.

14. **Kako se podnose individualne predstavke**

Popunjeni obrazac aplikacije i priloženu dokumentaciju pošaljite na email adresu: petitions@ohchr.org

Ukoliko ne možete da predmet dostavite elektronski, obrazložite razloge i pošaljite redovnom preporučenom poštom (ne sme da pređe 20 jednostranih strana) na adresu:

Petitions and Urgent Actions Section
OHCHR
Palais des Nations
Avenue de la Paix 8-14
1211 Geneva
Switzerland

Predstavke podnete redovnom poštom neće biti obrađene ukoliko nije podneto i obrazloženje.

Nemojte slati originalna dokumenta, već isključivo kopije.

Dokumenta se ne vraćaju.

Izdavač:

A 11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava

Za izdavača:

Danilo Ćurčić

Autorka:

Jelena Drndarević

Lektura:

Milena Jakovljević

Dizajn:

Monika Lang

Štampa:

Alta Nova, Zemun

Tiraž:

100

Beograd, septembar 2023.

Ova publikacija je nastala u okviru projekta Beogradske otvorene škole „Dijalog promena“, koji se sprovodi uz finansijsku podršku Evropske unije. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju zvanične stavove Evropske unije, ni Beogradske otvorene škole, i za njih je isključivo odgovoran autor.

